5. Szemle. A rovatba ezúttal egyetlen írás került: JUSTYNA B. WALKOWIAK MARIUSZ RUTKOWSKI utcanevekkel foglalkozó könyvét ismerteti, s a tartalmi bemutatás, valamint a kritikai észrevételek mellett kiemeli a szerző nyitottságát a modern humán tudományok megközelítésmódja felé (449–455).

6. A tudományos élet krónikája. A kötet végén rövid beszámolót olvashatunk az 5. Cseh Névtani Konferenciáról (Prága, 2025. április 7–10.) (457–460), majd pedig megemlékezést Maria Karpluk születésének 100. évfordulója (461), valamint Kazimierz Rymut születésének 90. évfordulója alkalmából (463).

***

KENYHERCZ RÓBERT
főiskolai docens; Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Kölcsey Ferenc Tanítóképzési Intézet, Magyar Nyelvi és Irodalmi Tanszék; Debrecen
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6312-3532, e-mail: kenyhercz.robert@drhe.hu

Acta onomastica 66. (2025)

Főszerkesztő: Pavel Štěpán. Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha. 504 lap

2025-ben a cseh folyóiratnak két száma jelent meg; tartalmukat a továbbiakban rovatonként ismertetem. A folyóirat első száma tematikus, a hivatalos helynevek standardizációjával, nyelvjárási sajátosságaival foglalkozik.

1. Tanulmányok. A rovatban lévő 22 tanulmányt névfajták szerint tárgyalom. A helynévi témájú tanulmányok között M. BOHÁČOVÁ a csehországi szőlőtermő területek helyneveit vizsgálja nyelvjárási, morfológiai és helyesírási szempontból (7–22). I. CRLJENKO Zágráb hivatalos és nem hivatalos helyneveit elemzi a névanyag kulturális-társadalmi vonatkozásai alapján (23–46). A szerző rámutat arra, hogy egyes hivatalos helynevek helyett az élőnyelvben a nyelvjárási alakváltozatukat használják. A nem hivatalos névvel rendelkező lakó- és irodaházak megnevezései gyakran metaforikus jellegűek, az épület valamely sajátosságára utalnak. J. DAVID és M. BARTŮNEK a csehországi régiók standard és nem standard megnevezéseivel foglalkoznak korpusznyelvészeti módszerrel (47–62). P. JORDAN a standardizált osztrák helynevek körében ritkán előforduló nyelvjárási jellegzetességeket tárgyalja, s rámutat a köznyelvi névalakok standardizációjának dominanciájára (63–72). V. LÁBUS a cseh élő- és hivatalos nyelvben használatos helynevek kapcsolatrendszeréről, valamint a helynevek standardizációjának gyakorlatáról ír (73–82). V. SHKLIARYK a Lengyelországban élő fehérorosz kisebbség által használatos lengyel–fehérorosz kétnyelvű helynevekről értekezik (83–90). P. ŠTĚPÁN a cseh külterületi helynevekben és utcanevekben előforduló nyelvjárási elemeket vizsgálja, az utcanevek egy részét külterületi helynevekből származtatja (91–101). J. TORT-DONADA a Katalóniában használatos helynevek standardizációs folyamatáról, a helynevekben rejlő nyelvi sokszínűségről értekezik (102–115).

D. VRBÍK, V. LÁBUS és J. ŠMÍDA két csehországi város (Liberec és Stráž nad Nisou) nem hivatalos helyneveit elemzi kartográfiai, geoinformatikai szempontból, és ismerteti a térképeknek mint a helynevek nélkülözhetetlen forrásainak szerepét (139–154). M. BENEŠ a csehországi vasútállomások és vasúti megállóhelyek megnevezéseit vizsgálja a nevek szerkezete, funkciója, helyesírása, továbbá a névadás indítéka alapján (255–283). P. HRONČEK és B. HRONČEKOVÁ GREGOROVÁ a Nyugati-Kárpátok ősi helynevei közül az Alacsony-Tátrában lévő hegynevekkel foglalkozik a 13–19. századból származó írott források alapján (392–410). J. KRŠKO a szlovák és cseh helynévanyagból vett példák segítségével szemlélteti a metaforikus névadás sajátosságait (411–421). J. PANÁČEK a csehországi Česká Lípa-i járás történeti helyneveit veti vizsgálat alá az írott források segítségével, s rámutat arra, hogy a 155 helynévből 22-nek eltérő motivációval keletkezett cseh és német megnevezése is volt (422–438). S. O. VERBYCH Kárpátalja helységneveiben fellelhető román eredetű, illetve román–ukrán kontaktusjelenségekre utaló nyelvi elemeket tárgyal cikkében (439–446).

A személynévi témájú tanulmányok között I. BAREŠOVÁ és T. NAKAYA a férfiak és nők számára is választható kétnemű keresztnevek adását befolyásoló tényezőket vizsgálja Japánban (217–239). M. BELÁKOVÁ kérdőíves módszerrel 1753 fiktív, a megnevezendő személy rajza, illetve néhány belső tulajdonságának feltüntetése alapján keletkezett ragadványnevet gyűjtött össze és rendszerezett a névadás indítéka szerint; domináns részük a megnevezettek testi tulajdonságára utalt (240–254). Ž. DVOŘÁKOVÁ és A. BARTÍKOVÁ a keresztnévadás és -használat jogi szabályozásának történetét tekinti át, valamint betekintést nyújt a keresztnevekhez fűződő szakértői véleményekbe és bírósági eljárásokba (331–354). Ž. DVOŘÁKOVÁ és V. ŠTĚPÁNOVÁ a családnevek kiejtési sajátosságairól értekezik, az írott és beszélt névhasználat közötti különbségekre mutatva rá (355–375). A vizsgált névkorpusz a cseh rádióban 2016–2025 között sugárzott a családnevek eredetéről szóló sorozatból származik. M. HRIVNÁK PASTORKOVÁ a testi tulajdonságokra utaló szlovák családneveket mutatja be kognitív szemantikai szempontból (376–391).

Az egyéb témákkal foglalkozó névtani tanulmányok között M. VRACHIONIDOU a görög szálláshelyek és éttermek nyelvjárási sajátosságokat mutató neveivel, valamint a névtan, a marketing és az idegenforgalom közötti összefüggésekkel foglalkozik (116–138). F. BOZKURT az 1917–2021 közötti török filmek címeivel (7999 filmcím), illetve a bennük előforduló tulajdonnevekkel foglalkozik korpusznyelvészeti módszerrel (284–313). J. DAVIDOVÁ GLOGAROVÁ és J. DAVID a cseh parlament politikusainak a 1993–2025 közötti évekből származó megnyilatkozásaiban figyeli meg a tulajdonnevek használatát, illetve a nevekkel kapcsolatos magyarázatokat, amelyek laikus nyelvhasználati ismeretekre utalnak (314–330).

2. Kitekintés. J. HOLEŠ a naprendszer égitesteinek cseh nyelvből származó megnevezéseit tekinti át. A Hold, Vénusz, Merkúr és Mars egyes részeinek (főképp krátereknek) a megnevezése cseh származású személyre utal, gyakran cseh asztrológus nevéből keletkezett (447–464).

3. Recenziók. A folyóirat öt kiadványt ismertet (155–162, 465–478). Közülük három cseh nyelvű: az egyik a nyelvi tanácsadás során feltett kérdésekre adott 250 válasz névtani vonatkozásait taglalja; a másik a 21. századi cseh névtani kutatásokba nyújt betekintést; a harmadik Liberec város nem hivatalos helyneveinek atlaszát tárgyalja. Egy olasz nyelvű kötet az olasz mint idegen nyelv lengyelországi oktatásában hasznosítható névtani ismereteket mutatja be, s felhívja a figyelmet a tulajdonnevekkel kapcsolatos témakörök tárgyalásának lehetőségeire az idegen nyelvek tanulása során. Az ötödik, itt ismertetett, angol nyelvű könyv TÓTH VALÉRIÁnak a középkori személynevek sajátosságait tárgyaló monográfiája.

4. Krónika. A krónikában olvasható egy megemlékezés Walter Wenzelről (1929–2025) és névtani vonatkozású munkásságáról (479–481).

5. Hírek és megjegyzések. A rovat (163–203; 482–499) ismerteti az egyes országokban megjelenő névtani folyóiratokat (többek között a Névtani Értesítő 46. számát), monográfiákat, tanulmánykötéteket, konferenciákat, szemináriumokat, projekteket, valamint a tulajdonnevekkel foglalkozó, a sajtóban és a világhálón olvasható cikkeket. Ž. DVOŘÁKOVÁ beszámol a 2024-ben Csehországban kérvényezett új keresztnevekkel kapcsolatos szakértői véleményekről is (204–207).

***

BAUKO JÁNOS
egyetemi docens; Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet; Nyitra (Nitra, Szlovákia)
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-1297-6177, e-mail: jbauko@ukf.sk

Folia onomastica Croatica 34. (2025)

Főszerkesztő: Nikola Vuletić. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Razred za filološke znanosti, Zagreb. 227 lap

1. A folyóiratról. A Folia onomastica Croatica a Horvát Tudományos és Művészeti Akadémia Filológiai Tudományok Osztályának névtani periodikája, amelynek első száma 1992-ben jelent meg. A folyóirat a zágrábi Jugoszláv Tudományos és Művészeti Akadémia által 1969–1991 között megjelentetett, összesen 14 kötetet megélt Onomastica Jugoslavica című kiadvány folytatásának tekinthető. A névváltozást az 1991-ben bekövetkezett politikai-társadalmi változások, azaz a Jugoszláv Szocialista Föderatív Köztársaság megszűnése, valamint az önálló és demokratikus Horvát Köztársaság létrejötte indokolta. A kezdetektől egészen a 15. számig PETAR ŠIMUNOVIĆ (Horvát Nyelv- és Nyelvtudományi Intézet) volt a főszerkesztő. A főszerkesztői feladatokat ezt követően a 22. kötetig DUNJA BROZOVIĆ-RONČEVIĆ (Zadari Egyetem) látta el. Tőle ANĐELA FRANČIĆ (Zágrábi Egyetem) vette át a folyóirat szerkesztését. A 34. szám az első, amelynek NIKOLA VULETIĆ (Zadari Egyetem) a főszerkesztője.

A folyóirat számai hagyományosan három rovatból állnak: 1. tanulmányok, amelyek a lap gerincét adják; 2. beszámolók, ismertetések, recenziók; 3. évfordulók, nekrológok. A kezdetektől a 29. számig, azaz 2020-ig volt a folyóirat része a folytatólagos névtani bibliográfia, amelyből az utolsó a 2019-ben megjelent névtani vonatkozású könyvek, konferenciakötetek és tanulmányok adatait gyűjtötte össze tematikusan és betűrendben. A folyóiratban elsősorban horvát nyelvű írások olvashatók, hiszen ez a horvát nyelven megjelenő egyetlen névtani periodika. A szlavisztikában megszokott módon viszont bármely más szláv nyelven is közölnek írásokat, így rendszeresen találunk benne bolgár, cseh, lengyel, macedón, orosz, szlovák, szlovén és ukrán nyelvű tanulmányokat, ismertetéseket is. Ezek mellett kisebb számban, de vannak angol nyelvű írások is. Érdemes megjegyezni, hogy az